

MESAJ ANIVERSAR

BISERICA ȘI SOCIETATEA - 80 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA UNIVERSITĂȚII DE VEST DIN TIMIȘOARA -

Preot dr. IONEL POPESCU
Vicar eparhial

După Marea Unire de la 1 decembrie 1918 și instaurarea administrației românești în Banat, la 3 august 1919, începe o perioadă de reorganizare administrativă a acestei străvechi provincii și de înființare a unor instituții vitale pentru viața socială, științifică, culturală, școlară și universitară, economică și bisericească.

Pe lângă toate acestea, dorința expresă a românilor bănățeni era de a construi lăcașuri de cult ortodoxe în Timișoara, unde ei erau majoritari, de a-și vedea reînființată străvechea mitropolie a Banatului și de a avea o universitate, din care să facă parte și Facultatea de Teologie.

Astfel, în perioada interbelică a început construirea bisericilor ortodoxe din cartierele Iosefin și Mehala, apoi a bisericii din Cetate, care a devenit Catedrală mitropolitană.

În anul 1939 a fost reînființată Episcopia Timișoarei, ridicată, în anul 1947, la rangul de Arhiepiscopie și de Mitropolie a Banatului.

Concomitent cu restaurarea instituției eclesiastice superioare din Banat și cu ridicarea noilor lăcașuri de cult, au fost depuse eforturi și pentru înființarea unei universități la Timișoara, unul din „vechile deziderate ale Banatului, de o excepțională importanță pentru propășirea românismului în acest colț de țară...”¹.

Episcopia Timișoarei, păstorită de mitropolitul mărturisitor Vasile Lazarescu, a îmbrățișat imediat acest minunat demers, l-a susținut și l-a popularizat prin intermediul periodicului eparhial. Astfel, revista episcopală „Biserica Bănățeană” își informa cititorii că, la data de 18 noiembrie 1944, la sala de ședințe a Prefecturii a avut loc o importantă consfătuire „cu elita intelectualității timișorene și reprezentanți ai diferitelor autorități”, organizată

---

¹ „Biserica Bănățeană”, Timișoara, anul V, nr.48/26 noiembrie 1944, p. 7.

pentru a susține această inițiativă². Interesant este faptul că, pe lângă fostul ministru Sever Bocu, prefectul Iuliu Ionescu și primarul Liviu Gabor, la această întâlnire au participat episcopul Vasile Lazarescu și episcopul greco-catolic al Lugojului, Ioan Bălan. Sever Bocu și episcopul Vasile au subliniat importanța înființării universității la Timișoara și rolul ei cultural-spiritual³, iar av. Pompiliu Ciobanu s-a angajat să-i pună la dispoziție palatul său⁴. La finalul consfătuirii a fost întocmit memoriul care va fi prezentat Guvernului României. De reținut este că încă din acel moment s-a precizat ca din cadrul viitoarei universități să facă parte și Facultatea de Teologie⁵.

În următorul său număr, tot la rubrica „Informații”, „Biserica Bănățeană” publica știrea preluată din ziarul timișorean „Românul”, conform căreia „Universitatea Banatului se înființează la Timișoara cu următoarele facultăți: teologie, litere și filosofie, drept și medicină. Cursurile universității nou înființate ar începe cel mai târziu în luna ianuarie”⁶.

Memoriul întocmit la întâlnirea de la Timișoara a fost prezentat de Sever Bocu, în cadrul unei audiențe, regelui Mihai I al României și apoi, prim-ministrului Nicolae Rădescu, în prezența unei delegații formate din miniștri bănățeni.

Urmare acestor demersuri, la 14 decembrie 1944, Consiliul de Miniștri a aprobat în principiu înființarea Universității de Vest din Timișoara⁷.

Prin Decretul-Lege nr.660 din 30 decembrie 1944, publicat în Monitorul Oficial nr.302 din 31 decembrie 1944, promulgat de regele Mihai I, a fost înființată Universitatea de Vest, cu sediul la Timișoara, „având următoarele facultăți: Drept, Litere și Filosofie, Științe, Medicină umană, Medicină veterinară, Farmacie și Teologie”. Articolul 2 al acestui Decret-Lege prevede că „actuala Academie Teologică de la Oradea, cu sediul provizoriu la Timișoara, se transformă, pe data publicării legii, în Facultate de Teologie a Universității de Vest din Timișoara”⁸.

Vestea înființării Universității de Vest din Timișoara a fost primită cu mare bucurie în tot Banatul.

Știrea venită de la București a fost preluată și de „Biserica Bănățeană”, organul oficial al Episcopiei Timișoarei care a publicat, pe prima pagină,

---

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ Avocat și om de afaceri, delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, Pompiliu Ciobanu (1878-1962) a fost deputat în Parlamentul României și a sprijinit viața școlară și bisericească din Banat (Ioan Munteanu, Dumitru Tomoni, Vasile Zaberca, *Banatul și Marea Unire. Bănățeni la Alba Iulia*, Ed. Partoș, Timișoara, 2018, p. 137-138).

⁵ „Biserica Bănățeană”, p. 7.

⁶ *Idem*, anul V, nr.49/3 decembrie 1944, p.16.

⁷ *Idem*, anul V, nr.51-52/1944, p. 16.

⁸ *Idem*, *Universitatea Banatului*, anul VI, nr.3/14 ianuarie 1945, p. 1-2.

editorialul „Universitatea Banatului”, urmat de articolul „Universitatea de Vest”.

Editorialul menționează că această „înfăptuire epocală deschide noi orizonturi spirituale Banatului”, are „o covârșitoare importanță națională și spirituală”, [...], și pune bazele unui „focar de autentică cultură românească ...”⁹.

Cel de-al doilea material, „Universitatea de Vest” subliniază contribuția Bisericii bănățene la înființarea acestei instituții de învățământ superior, „vatră de lumină în Timișoara”. În același timp, având exemplul avocatului Pompiliu Ciobanu, bănățenii sunt îndemnați să-și aducă darul lor la înființarea universității din Timișoara, „unde vor veni înainte de toate fiii acestei provincii să învețe carte. Unii vor aduce un gând bun, alții o idee frumoasă, unii vor oferi inima lor caldă și voința lor hotărâtă, iar alții mintea lor luminată. Unii vor contribui cu darurile lor spirituale, alții cu bunurile lor materiale. Unii vor da din prinosul lor sume mari, alții vor da din sărăcia lor ca și văduva din Evanghelie. Ofranda tuturor făcută cu dragoste, va fi bine primită. Toți trebuie să-și unească înainte de toate vrerea lor hotărâtă, de a face Universitatea bănățeană o realitate prin orice jertfe”¹⁰.

Importanța înființării universității, „moment istoric în viața acestui ținut”, este semnalată și în editorialul „De ce la Timișoara”, publicat tot de „Biserica Bănățeană”¹¹. Printre altele, periodicul eparhial menționează că „duminică, 21 ianuarie, a avut loc în sala festivă a Prefecturii județului Timiș-Torontal n.n.), ședința de constituire a Eforiei Universității de Vest”¹². Hotărârea legiuitorului de a înființa această instituție de învățământ superior în capitala Banatului - se arată în continuare - a avut în vedere „dezvoltarea firească a acestui ținut vestic” și „poziția cheie a Timișoarei” în această parte de țară.

Autorul semnaleză, de asemenea, că universitatea nou înființată va avea și o Facultate de Teologie. Prin urmare, „Biserica va fi prezentă, prin instituțiile ei în mediul unde se cresc elitele viitoare ale societății românești ...”¹³. Mitropolitul Vasile Lazarescu a primit, de altfel, „cu deosebită bucurie ideea înființării unei universități în capitala Banatului” și a sprijinit cu toată puterea „întemeierea unei vetre de lumină la Timișoara”¹⁴.

Susținerea arătată de Biserică pentru înființarea Universității de Vest a fost răsplătită prin numirea ierarhilor bănățeni ca membri de drept ai eforiei, adică ai primului consiliu de conducere a acesteia.

---

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 3.

¹¹ *Idem*, anul VI, nr. 5/28 ianuarie 1945, p. 1-2.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, p. 2.

Potrivit „Bisericii Bănăţene”, eforia universităţii a fost formată din următorii membri: episcopii Vasile al Timişoarei, Andrei al Aradului şi Veniamin al Caransebeşului, episcopul Ioan al episcopiei unite de la Lugoj, episcopul Augustin Pacha al episcopiei catolice din Banat, primarii municipiilor Timişoara şi Arad, prefectii judeţelor Timiş, Arad, Severin şi Caraş, fostul ministru Sever Bocu, miniştrii bănăţeni şi reprezentanţi ai partidelor politice¹⁵.

Episcopia Timişoarei a început, la rândul ei demersurile de organizare a Facultăţii de Teologie. În acest scop, a fost constituită o comisie de organizare în care au fost numiţi următorii profesori de Teologie: Gala Galaction (Grigorie Pişculescu n.n.) şi Lazăr Iacob de la Facultatea de Teologie din Bucureşti; Vasile Loichiţa (fiu al Banatului) şi N. Popescu Prahova de la Facultatea de Teologie Cernăuţi - Râmnicu-Vâlcea; Nicolae Neaga (care a predat, după 1990, la Facultatea de Teologie din Timişoara n.n.) şi Nicolae Terchilă de la Facultatea de Teologie din Sibiu, precum şi preotul dr. Gheorghe Ciuhandu, delegat al Eforiei Universităţii de Vest¹⁶.

Din păcate, odată cu schimbarea regimului politic din România, Decretul-Lege de înfiinţare a Universităţii de Vest a fost abandonat, singura facultate care şi-a început activitatea, în anul 1945, fiind cea de medicină. Abia în anii următori, instituţiile de învăţământ superior din Timişoara au fost unite în cadrul unei universităţi, însă fără Facultatea de Teologie, inclusă în Decretul-Lege din anul 1944.

Înfiinţarea Universităţii de Vest la Timişoara este un moment de referinţă în istoria învăţământului superior din Banat, menit a revitaliza şi dezvolta viaţa cultural-ştiinţifică şi spirituală din sud-vestul ţării noastre.

Biserica, înfrăţită cu şcoala, a înţeles că universitatea, prin facultăţile sale, răspunde nevoilor stringente ale ştiinţei şi cercetării din societatea românească postbelică şi a susţinut, cu toată convingerea, demersurile făcute pentru citorirea ei şi a unei Facultăţi de Teologie care să contribuie la promovarea valorilor noastre creştineşti şi româneşti în părţile Banatului şi la întărirea legăturilor dintre credinţă şi cultură.

---

¹⁵ *Ibidem*, rubrica „Informaţii”, p. 3.

¹⁶ *Ibidem*, rubrica „Informaţii”, anul VI, nr. 7/11 februarie 1945, p. 8.